

Alþingi
Erindi nr. P 140/1035
komudagur 14.2.2012

Nefndasvið Alþingis
Efnahags- og viðskiptanefnd
b/t Eiríks Áka Eggertssona
nefndarritara
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

Reykjavík, 14. febrúar 2012.

Efni: Frumvarp til laga um breytingu á lögum kjararáð og lögum um Stjórnarráð Íslands (365.mál).
Viðskiptaráð þakkar nefndinni fyrir það tækifæri að fá að veita umsögn um ofangreint frumvarp sem felur í sér breytingar á reglum ofangreindra laga um launaviðmið og ráðningu skrifstofustjóra.

Frumvarp þetta felur í sér breytingar á reglum laga um kjararáð og Stjórnarráð Íslands. Þær breytingar sem lagðar eru til eru í raun þrenns konar, í fyrsta lagi eru kjör skrifstofustjóra Stjórnarráðs Íslands færð undan ákvörðun kjararáðs, í öðru lagi er kjararáði gefin heimild til að ráða skrifstofustjóra og í þriðja lagi er kjararáði gefin heimild til að víkja frá launatakmarkunum sem koma fram í 1. og 2. málslíð 8. gr. laga um kjararáð. Ekki verður hér frekar rætt um fyrstu tvær breytingarnar en áhersla lögð á þá þriðju.

Fyrri breytingar á lögum um kjararáð

Sú breyting sem lögð er til á 8. gr. laga um kjararáð er lögð fram til að leiðrétta þá launatakmarkun sem var sett á launaviðmið stjórnenda er falla undir ákvörðun kjararáðs. Með lögum nr. 87/2009, um breytingu á lögum um kjararáð og fleiri lög, var 2. málslíður 8. gr. færð inn í lögin en hann kveður á um að kjararáð skal gæta þess að föst laun fyrir dagvinnu, annarra en forseta Íslands, verði ekki hærrí en föst laun forsætisráðherra. Með þessu ákvæði voru settar launatakmarkanir á alla þá er undir lögin falla og þar á meðal framkvæmdastjórar þeirra hlutafélaga sem eru í meirihluta eigu ríkisins. Tilgangur ákvæðisins, þegar það var sett, var góðra gjalda verður þ.e. að draga úr opinberum útgjöldum og leiðrétta launakjör innan ríkisins til samræmis við umtalsverða kjararýrnun á almennum vinnumarkaði.

Með sömu lagabreytingum, lögum nr. 87/2009, var leitt í lög ákvæði er kvað á um að framkvæmdastjórar hlutafélaga í meirihluta eigu ríkisins féllu einnig undir fyrrgreint ákvæði. Sú regla hefur verið umdeild enda hægt að leggja fram rök um að laun þeirra hafi ekki bein áhrif á ríkissjóð því þau eru greidd af viðkomandi fyrirtækjum. Því ættu sömu sjónarmið ekki að gilda og þau sem réðu launatakmarkunum sem vitnað var tí hér að framan.

Ekki í samræmi við lög eða leiðbeiningar

Ákvæði 2. mgr. 1. gr. laga um kjararáð er undantekning frá almennri reglu 2. mgr. 79. gr. laga um hlutafélag, nr. 2/1995, en hún kveður á um að það sé félagsstjórn sem ákveður laun og starfskjör framkvæmdastjóra. Sú regla er í samræmi við innlendar og erlendar leiðbeiningar um stjórnarhætti fyrirtækja.¹ Í þessum leiðbeiningum er gert ráð fyrir að stjórn, eða í einhverjum tilvikum starfskjaranefnd, ákvarði launakjör framkvæmdastjóra enda best til þess fallin til að takast á við þá ákvörðun og ábyrgð sem henni fylgir. Þá er það í samræmi við lögbundið eftirlitshlutverk stjórnar að standa að ráðningu framkvæmdastjóra.

Að auki má hér nefna leiðbeiningar um stjórnarhætti opinberra fyrirtækja² sem m.a. beina því til opinberra aðila að skýr aðgreining sé á milli hlutverka þeirra sem eigenda og annarra hiutverka t.d. sem valdhafa til reglusetninga. Hið opinbera ætti að auki að forðast að setja sérlög um starfsemi opinberra fyrirtækja og ætti þess í stað að byggja á almennri fyrirtækjalöggjöf. Þá ætti hið opinbera að láta stjórnir

¹ Leiðbeiningar um stjórnarhætti fyrirtækja, (2009) gefnar út af VÍ, SA og Kauphöllinni og OECD Principles of Corporate Governance (2004).

² Leiðbeiningar um stjórnarhætti opinberra fyrirtækja (2008), gefnar út af VÍ, SA og Kauphöllinni og byggja erlendum fyrirmyndum á þessu sviði.

opinberra fyrirtækja um að sinna skyldum sínum og virða sjálfstæði þeirra. Að auki ætti hið opinbera að útbúa og gefa út eigendastefnu sem skilgreinir meginmarkmið eignarhaldsins, hlutverk þess í stjórnun fyrirtækjanna og hvernig sú stefna skuli framkvæmd.³

Að auki fara möguleikar fyrirtækja til að laða að hæft starfsfólk óneitanlega að miklu leyti eftir þeim kjörum sem eru í boði hverju sinni. Sé því veruleg takmörkun á launaviðmiðunum án þess að það eigi sér stoð í rekstri eða stefnu fyrirtækisins sjálfs getur það skekkt stöðu þess til að keppa um starfsfólk við fyrirtæki sem sæta ekki sambærilegum takmörkunum.

Almennar reglur heppilegri

Viðskiptaráð Íslands tekur undir þau sjónarmið sem komið hafa fram í meðförum þessa máls um jafna lagalega stöðu fyrirtækja þrátt fyrir eignarhald. Sömu lög eiga að gilda um fyrirtæki á hinum almenna markaði, óháð eignarhaldi, hvort sem litið er til reglna um launakjör eða aðra þætti í starfsemi þeirra.

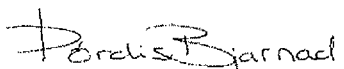
Ekki eru sjáanleg rök fyrir því að fyrirtæki í meirihluta eigu ríkisins sé settur strangari lagarammi en öðrum sem starfa á sama markaði. Hvort sem slíkar reglur væru fyrirtækjum til framdráttur eður ei þá eru þær ekki í samræmi við almenn lagasjónarmið. Ef t.d. er litið til fjármálafyrirtækja þá lítur starfsemi þeirra ströngum lagaramma sem er að mestu settur að fyrirmynd EES-reglna. Þessar reglur eiga að tryggja almennt rekstrarumhverfi og skilvirka samkeppni fjármálafyrirtækja. Hluti af þessum reglum eru kröfur sem gerðar eru til eigenda sem fara með virka eignarhluti, þær eru almennar og gilda óháð hver er eigandi í hverju tilfelli fyrir sig. Er þeim m.a. ætlað að tryggja að eigendur geti ekki haft óeðlileg áhrif á rekstur eða eftirlit með fjármálafyrirtækjum.

Það er því ástæða til að varpa fram þeirri spurningu hvort kjararáð eigi yfir höfuð að ákvarða laun innan fyrirtækja, þó meirihluti sé í eigu ríkisins. Eðlilegra væri að þessi fyrirtæki fengju að vinna í sambærilegu starfsumhverfi og önnur fyrirtæki.

Eignarhald ríkis á einstökum fyrirtækjum á ekki að gefa færi á sérreglum á viðkomandi sviði, þvert á móti. Gera verður þá kröfu, ef ríkið ætlar á annað borð að taka þátt í samkeppnisrekstri, að það tryggi að sömu leikreglur gildi fyrir alla á þeim markaði. Þó það sé auðvitað allt önnur umræða um hvort ríkið eigi yfir höfuð að taka þátt í samkeppnisrekstri, en ráðið hefur ítrekað komið sjónarmiðum sínum um það áður á framfæri og verður ekki farið út í það nánar hér.

Viðskiptaráð Íslands leggur til að ofangreind tillaga nái fram að ganga en um leið að endurskoðun verði hafin á starfi og hlutverki kjararáðs.

Virðingarfyllt,

Þórdís Bjarnadóttir
Lögfræðingur
Viðskiptaráð Íslands

³ Eigendastefna ríkisins (2009).